PILAR GARCIA CASTED
LA SINAGUA

"Vaig náixer el dia 10 d'octubre de 1914. Mon pare era Salvador Garcia Santamaria, i ma mare Dolors Casted Català. Fórem set germans: Dolors, la major, Matilde, Salvador, Angelita, Teresa, Enric i jo, Pilar Garcia Casted, la més xicoteta".

De la seua infantesa recorda l'escoleta del poble, que era a l'Ajuntament, on venien molts xics i xiques d'Aldaia perquè, malgrat ser este un nucli de població ric, on hi havia molta indùstria, no tenia mestre ni escola i és per això, que els seus menuts omplien les aules d'Alaquàs. Les xiques anaven dalt i els xics baix.

"Als deu anys me'n vaig anar a València, a cal germà de mon pare, Vicent"

Dels deu als vint-i-cinc anys, només venia els caps de setmana a Alaquàs, perquè la seua iaia se l'endugué a cal seu fill Vicent que només tenia un xic i on va viure fins que es va casar. Com que cada dissabte tornava al seu poble, recorda el llibrell d'obra i el gel que servien de refrigerador pel vi, la botija i alguna llimonada que altra, que les mares hi posaven perquè es fera fresc i donara un to de festa al diumenge, la qual cosa, ella continuaria fent quan ja era casada i vivia a sa casa del carrer València.

Quan parla de la manera d'abastir-se per preparar els menjars que alimentarien la seua família, em presenta la figura dels venedors ambulants que, fent servir el carro com a vehicle de transport de les seues mercaderies, passejaven els carrers de la població una vegada a la setmana, anunciant amb el seu cant, el producte posat a la venda.

"¡Formatgets i matons!
¡Arrop i talladetes!
¡Terreta en voleu!
¡Relojí ... !

El palillero i el palillero
Vendo palillos finos para el sombrero.
Palillos finos yo traigo para el sombrero (bis)
¡El palillero!"

Dins els carros es veien els cabassos de palma que portaven el gra, l'arrós, els fesols, els cigrons, la dacsa, el morret per als animals...

Pel que fa a les fruites i verdures, la cosa canviava un poc. Els que treballaven al camp, se'n servien dels seus productes i si no en tenien, o en volien de millors, devien anar a la tenda dels *Patilles*.

La tia Ramona, la mare dels Patilles, tenia una botiga de fruites i verdures al carrer de les Eres, al racó del carrer del Centre, on venia fruites i verdures molt bones, gel, i tot el que volgueres de gra. El tio Patilla anava també una vegada a la setmana venent pels carrers amb el seu fill menut".

Durant els quinze anys que visqué a València, mai deixava d'acudir al seu poble, on feia acte de presència el dissabte, i on disfrutava del seu ambient i amics fins el dilluns de matí que se'n tornava cap a la capital.

"Jo venia ací i se m'entoixava que estava en la glòria. Els amics em deien- Pilar esta nit tenim serenata en el casino- I el casino s'omplia tant! que fins i tot devien dur catrets perquè no hi havia prou cadires. Açó a l'hivern i a l'estiu, a la porta de ca l'advocat, al carrer Major, ¡es feia de gent! que pareixia una manifestació d'ixes d'ara".

Com a jove, diu que gaudia de la festa. I la festa la constituïen les bandes de música, la del casino roig i la del blau. A la plaça i damunt d'un entaulat ben col·locat per a l'ocasió, pujaven els cantors novells, per cantar les cançons que s'havien preparat dies abans.

Al casino nou es feien berbenes, concursos de mantons de Manila al mig del carrer, per veure qui el duia el més bonic i si la banda anava a certamen i s'emportava algun premi, a passejar-lo per tot el poble.

"En un carruatge tirat per dos cavalls se'n pujaven unes quantes amigues amb el millor vestit i mantó, i a mostrar el premi a tots el veïns del poble".

Recorda també la tia Pilar, un fet que si més no acabà en rises, podria haber sigut una gran desgràcia.

"Una vegada, al casino nou feren huit dies de bous. Els feren ací a la plaça, posaren carros per tapar les boques de carrer, i uns els dedicaren a entaulat perquè la banda tocara. Un dia, l'entaulat anà a terra amb els músics inclosos, jo estava baix, pero no passà res".

Quan feien la setmana taurina, el poble també podia menjar d'una manera especial, perquè la festa del casino, incloïa el que mataren un o dos bous perquè la gent demanara la part que volguera, això sí, pagant la seua comanda. A més del bou, se'ls donava una tortada.

Recorda que hi hagué un any que canviaren el costum de la tortadeta pel de la preparació d'una pinya, i en feren una de molt gran que, com si fora el premi d'un certamen de bandes, la passejaren per tot el poble. En arribar al carrer de Sant Jeroni, va caure la pinya a terra i es va trencar tota. ¡Quin disgust! Però no passà res, en van demanar una altra, l'arreglaren i a passejar-la novament,pel carrer de Sant Jeroni. La caiguda de la pinya va ser motiu de burla i fins i tot lletra per alguna cançoneta que altra.

Quan situa la festa de la música, diu que es feia com ara, en honor a Santa Cecília, encara que la traslladaven uns mesos abans, allà pel mes d'agost, per allò de poder tenir la festa al carrer.

Com totes les xiques del poble, Pilar preparà la seua dot per casar-se. La dona devia aportar a la nova casa, la roba dels llits i la seua roba interior. Les mares, compraven la tela, de fil, llenç o lli, segons les seues possibilitats econòmiques, i les xiques ho brodaven poc a poc.

"Duíem mantes, cobertors, roba interior, jocs de llit, tovalloles. Els hómens també portaven la seua roba interior i compraven els mobles. Les xiques eren les que més dot teníem: camises fetes de fil amb tavelletes. Pantalons brodats al cantó, sinagües frunzides i cordades a la cintura, cossets.

Els llençols que també anaven brodats i amb encaix, eren de tela bona de cotó, de fil... Ma mare els tenia de llenç; també ho eren les fundes dels coixins, que n'eren dos i no tot un com ara es fa. Les fundes es remataven amb un volant gran de tela blanca con si fóra esterilla que acoplaven amb botons i traus, i més tard, ja en la meua època, amb vetes blanques".

Als vint-i-cinc anys, i amb el dot preparat, Pilar es va casar a l'església de l'Assumpció amb Miguel Hernández Arévalo. Als 34 anys l'operaren de l'estómac en la clínica Unión Valenciana del carrer Russafa de València, enfront de la famàcia Royo. Estigué malalt durant 16 anys, fins que es va morir el 13 de juliol de 1963, al més i mig de prendre la comunió el seu fill menut, que només tenia nou anys.

"Tinc dos fills i una filla, Pilar, Miguel i Adrià, que m'han donat l'alegria de ser la iaia de nou nets: Miguel, Alfredo, Laura, Olga, Migue, Alba, María, Adrian i Luisa".

Júlia Martí Cànoves